

**IOAN GURĂ DE AUR, OMILIA I
LA
EPISTOLA CĂTRE FILIPENI A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL**

traducere de Lect. Univ. Dr. **Gabriela RADU**

Abstract: The Homilies of the Epistle to the Philippians consist of an "argument" considered to be a first homily, followed by another fifteen homilies. The Homily I, whose translation follows this brief introduction, is highlighted, first of all, by gradual discursive development, starting with introductory comments and reaching ethical concerns. Last but not least, the homily contains certain textual indices that testify that it was spoken to the public.

Keywords: homilies, epistle, Ephesians, sermon, mission

Complexă și variată, opera exegetică a lui Sfântului Ioan, Patriarh al Constantinopolului (349-407), supranumit Gură de Aur (sau Hrisostom) a fost, în bună parte, păstrată. În afara celor șaiszeci și șapte de Omilii la *Facerea*, a celor opt Omilii la *Cărțile Regilor*, a celor cincizeci și opt de Omilii la *Psalmi*, au rămas de la el alte Omilii la *Isaia*, *Ieremia*, *Daniil*, la cărțile lui Iov sau la *Proverbele lui Solomon*, nouăzeci de Omilii la *Evanghelia după Matei*, șaisprezece Omilii la *Evanghelia după Luca*, optzeci și opt de Omilii la *Evanghelia după Ioan*, cincizeci și cinci de Omilii la *Faptele Apostolilor* și numeroase (peste două sute) Omilii la *Epistolele Sfântului Apostol Pavel*.

Omiliile la *Epistola către Filipeni* consistă dintr-un „argument”, socotit ca o primă omilie, urmat de alte cincisprezece omilii. Omilia I, a cărei traducere urmează acestei succinte introduceri, se evidențiază, în primul rând, datorită dezvoltării discursive gradate, care pleacă de la comentarii introductive și ajunge până la îndemnuri etice. Nu în ultimul rând, omilia conține indicii textuale certe care atestă că a fost rostită în fața publicului.

De la început, Sfântul Ioan Gură de Aur precizează că „aici”, adică în cetatea Filipi, „propovăduirea Evangheliei a însemnat un strălucit început” și astfel, deschide poarta spre tema prieteniei Sfântului Apostol Pavel față de filipeni, temă prezentă și în celelalte omilii la *Epistola către Filipeni*.

După ce pomenește pe scurt despre întemnițarea lui Pavel, așa cum este relatată în *Filipeni 1 și 2*, Sf. Ioan Gură de Aur explică că, atunci când Sf. Pavel le-a scris filipenilor, Timotei era cu el. El aduce mărturie că

Biserica din Filipi arăta multă bunăvoință față de Pavel, prin aceea că îl trimiseseră pe Epafrodit la el, „să-i ducă bani¹ și să afle cele privitoare la el.” Din faptul că, Pavel aduce mângâiere filipenilor îngrijorati din pricina întemnițării sale, arătându-le că, nu numai că nu trebuie să fie tulburați, ci trebuie să se bucure chiar de acest lucru, Sf. Ioan Gură de Aur conchide că „limpede e că i-a iubit nespus de mult”.

Biserica din Filipi este îndemnată să imite modele ca Pavel sau Epafrodit, nu doar ocazional, ci de-a lungul întregii vieți, tot așa - spune Sf. Ioan Gură de Aur - cum un atlet „chiar dacă a alergat zece ture, a pierdut întreaga cursă dacă renunță la ultima tură”. Cerându-le filipenilor să arate milă și să săvârșească fapte bune de-a lungul întregii vieți, Sf. Ioan Gură de Aur precizează că „podoaba” aceasta este necesară „atâta vreme cât suntem aici, în lumea aceasta. Căci, atunci când această vârstă trece, nu vom mai avea nevoie de ea.”

După expunerea lămuritoare a temei milei, Sf. Ioan Gură de Aur încheie textul omiliei cu câteva îndemnuri etice: „Să iubim mila, să o păstrăm în suflet, nu pentru o zi, nu pentru două, ci pentru totdeauna, ca să ne cunoască pe noi.”

*
* *
*

Filipi erau dintr-un oraș din Macedonia, un oraș colonie, după cum relatează Luca.² Aici s-a convertit o vânzătoare de porfiră, o femeie nespus de evlavioasă și de temătoare de Dumnezeu, aici, mai-marele sinagogii a ajuns să creadă³, aici, au fost biciuiți Pavel cu Sila⁴, aici, judecătorii au cerut ca aceștia să plece și s-au temut de ei⁵ și aici, propovăduirea Evangheliei a însemnat un strălucit început. Însuși Pavel aduce ca mărturie, numeroase și însemnate fapte privitoare la filipeni, numindu-i “cununa” sa și zicând că multe au avut ei de pățimit.

„Căci vouă vi s-a dăruit”, - zice el, - „pentru Hristos, nu numai să credeți în El, ci să și pătimiți pentru El”⁶. Când le-a scris lor, s-a întâmplat că se afla în temniță. De aceea, el zice: “În așa fel că lanțurile mele, pentru Hristos, au ajuns cunoscute în tot pretoriul”⁷, numind “pretoriu”, palatul lui Nero.

¹ Cf. Filipeni 4, 18.

² Faptele Apostolilor 16, 12.

³ Cf. Fapte 18, 8.

⁴ Cf. Fapte 16, 22-23.

⁵ Cf. Fapte 16, 35-39.

⁶ Filipeni 1, 29.

⁷ Filipeni 1, 13.

Însă, a fost înlănțuit și eliberat și i-a arătat deslușit acest lucru lui Timotei, zicând: „La întâia mea apărare, nimeni nu mi-a venit într-ajutor, ci toți m-au părăsit. Să nu li se țină în socoteală! Dar Domnul mi-a stat într-ajutor și m-a întărit”⁸. Avea în vedere, așadar, lanțurile în care se afla înaintea acestei apărări. Limpede este că atunci Timotei nu era de față. „La întâia mea apărare - zice Pavel - nimeni nu mi-a venit într-ajutor”. Și lămurea acest fapt, scriindu-i: prin urmare, Pavel nu i-ar fi scris, dacă Timotei ar fi știut acest lucru. Când a scris această scrisoare, Timotei era cu el. Și reiese, deslușit, din cele pe care le spune: „Ci nădăjduiesc întru Domnul Iisus, că voi trimite pe Timotei la voi, fără de zăbavă”⁹ și, din nou: „Pe el deci nădăjduiesc să-l trimit, îndată ce voi vedea ce va fi cu mine.”¹⁰ Căci, el a fost eliberat din lanțuri și, după ce se dusese la ei, a fost înlănțuit din nou.

Dacă spune că, „Și chiar dacă mi-aș vărsa sângele pentru jertfa și slujirea credinței voastre”¹¹, nu e ca și cum aceasta s-ar fi petrecut deja, ci e fiindcă și când aceasta s-a petrecut, „mă bucur – zice – căci i-am scutit de mâhnirea privitoare la lanțuri”.

Că nu urma să moară atunci reiese din cele pe care le spune Pavel, adică: „Sunt, însă, încredințat în Domnul că eu însumi voi veni în curând.”¹² Și, din nou: „Și având această încredințare, știu că voi rămâne și împreună voi petrece cu voi cu toți”¹³.

Filipenii l-au trimis pe Epafrodit la Pavel să-i ducă bani¹⁴ și să afle cele privitoare la el, fiindcă erau nespuse de binevoitori față de Pavel. Prin urmare, că l-au trimis pe Epafrodit, ascultă-l pe Pavel spunând: „Am de toate și am și de prisos; m-am îndestulat primind de la Epafrodit cele ce mi-ați trimis.”¹⁵ În același timp, l-au trimis pe Epafrodit să afle acest lucru. Iar, faptul că l-au trimis să afle aceasta, reiese chiar de la începutul scrisorii, când scrie cele despre el, zicând: „Voiesc ca voi să știți, fraților, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei”¹⁶. Și, din nou: „Ci nădăjduiesc [...] că voi trimite pe Timotei la voi, fără de zăbavă, ca și eu să fiu cu inima bună, aflând vești despre voi.”¹⁷ Expresia „ca și eu” este de a arăta că „așa cum voi ați trimis pe cineva să afle cât mai neîndoielnic despre mine, tot astfel și eu „să fiu cu inima bună, aflând vești despre voi”.

⁸ 2 Timotei 4, 16-17.

⁹ Filipeni 2, 19.

¹⁰ Filipeni 2, 23.

¹¹ Filipeni 2, 17.

¹² Filipeni, 2, 24.

¹³ Filipeni 1, 25.

¹⁴ Cf. Filipeni 4, 18.

¹⁵ Filipeni 4, 18.

¹⁶ Filipeni 1, 12.

¹⁷ Filipeni 2, 19.

Prin urmare, multă vreme nu au trimis pe nimeni, pentru că aceasta este limpede din ceea ce spune Pavel: „a înflorit iarăși purtarea voastră de grijă pentru mine”¹⁸ și apoi, au auzit că el este în lanțuri. Fiindcă, dacă au auzit că era bolnav Epafrodit, un om nu prea însemnat precum Pavel, cu atât mai mult ar fi auzit despre Pavel și firesc ar fi fost ca ei să fie tulburați. De aceea, la începutul scrisorii, Apostolul aduce multă mângâiere cu privire la faptul de a fi în lanțuri, arătând că, nu numai că nu trebuie să fie tulburați ei, filipenii, ci chiar să se bucure de acest lucru. Apoi, le dă sfaturi despre unitate și smerenie, învățându-i că acesta este cel mai trainic adăpost și că, astfel, vor fi lesne în stare să-și înfrângă vrăjmașii. Mai bine spus, pentru învățătorii voștri, nu a fi în lanțuri este dureros, ci lipsa de unitate între învățăcei. Căci, primul lucru dă sporire Evangheliei, iar ultimul o (în)frânge.

Deci, după ce îi îndeamnă să fie uniți și le arată că, din smerenie izvorăște unitatea, după ce atrage atenția asupra iudeilor care batjocoresc dogma din toate părțile, pretinzând ca ar fi creștini și după ce îi numește „câini” și „lucrătorii cei răi”¹⁹ și îi îndeamnă pe oameni să se ferească de ei, după ce îi convinge de trebuința de a lua seama la oameni, după ce vorbește, pe larg, despre teme morale și le rânduiește și, după ce le câștigă bunăvoința și încrederea cu vorba următoare: „Domnul este aproape”²⁰, Pavel pomenește, cu înțelepciunea sa obișnuită, cele pentru care a fost trimis și, astfel, le aduce nespuse mângâiere.

Pavel pare să le scrie cu nespuse de multă prețuire și nu se găsește nicăieri nici o dojană – fapt care era o dovadă a virtuții lor – că nu au dat învățătorului lor nici un prilej, nici măcar, de muștrare, ci că le-a făcut cunoscute toate, ca încurajare.

Ceea ce am spus, chiar de la început: acest oraș a arătat multă aplecare către credință întrucât un paznic (știi, doar, că este o îndeletnicire plină de răutate), ca urmare a unei minuni, a alergat la ei și a fost botezat cu familia lui întreagă. Căci, cu toate că doar el singur a fost cel care a văzut minunea, totuși, nu a cules roadele singur, ci a făcut-o împreună cu soața sa și întreaga familie. Însă, chiar și judecătorii care l-au biciuit pe Pavel au fost socotiți, nu ca unii ce săvârșiseră așa ceva din răutate, ci, mai degrabă, din lăcomie, fiindcă, pe dată l-au trimis de acolo, l-au îndepărtat și, mai târziu, s-au temut de el.

Mărturia pentru aceste fapte se află, nu doar în credință, nici chiar în primejdii, ci în faptele bune, cu privire la care, Pavel spune: „chiar la începutul Evangheliei, voi mi-ați trimis ajutor, nu o dată, ci, de două ori”²¹, în vreme ce, nimeni altcineva nu a făcut-o: „Nici o Biserică, zice, nu s-a unit

¹⁸ Filipeni 4, 10.

¹⁹ Filipeni 3, 2.

²⁰ Filipeni 4,5.

²¹ Filipeni 4: 15, 16.

cu mine, când era vorba de dat și de primit”²², însemnând că, mai degrabă, era vorba de lipsa unei împrejurări favorabile, decât de propria lor alegere. „Nu că nu v-ați preocupat de mine, zice, dar v-a lipsit prilejul”²³. Iar noi știm acestea și avem atât de multe pilde ale iubirii lui pentru ei. Căci, limpede e că i-a iubit nespuse de mult; „Pentru că, zice, nu am pe nimeni altul, la un gând cu mine și care să vă poarte grija cu adevărat”²⁴. Și, iarăși: „căci vă port în inima mea, și în lanțurile mele”²⁵.

Așadar, dacă știm, într-adevăr, acestea, să ne înfățișăm, vrednici de astfel de modele, pregătiți fiind să pătimim pentru Hristos. Acum, însă, nu este vremea prigoanei, totuși, chiar dacă nimic altceva nu facem, să imităm, cu însuflețire, faptele lor bune și, dacă dăruim o dată sau de două ori, să nu ne închipuim că toate le-am împlinit. Altfel spus, trebuie să săvârșim fapte bune, de-a lungul întregii noastre vieți. Într-adevăr, nu o dată trebuie să ne facem plăcuți lui Dumnezeu, ci neconținut. Atletul, chiar dacă a alergat zece ture, a pierdut întreaga cursă dacă renunță la ultima tură. Noi, de asemenea, dacă ne apucăm de fapte bune, însă, mai apoi, ne lăsăm pe tânjală, am pierdut totul, am distrus totul. Ascultă un folositor îndemn care zice așa: „Mila și adevărul să nu te părăsească”²⁶. Nu a zis „fă aceasta o dată”, nici de două ori, nici de trei ori, nici de zece ori, nici de o sută de ori, ci neconținut. „Să nu te părăsească”, zice proverbul. Și, nu zice: „nu le părăsi pe acestea”, ci, „să nu te părăsească”, arătând că noi avem nevoie de ele, nu ele de noi, și învățându-ne că noi avem datoria să facem orice ca să le avem pe acestea cu noi.

„Leagă-le împrejurul gâtului tău”, se spune²⁷. Căci, așa cum copiii celor înstăriți poartă podoabe de aur în jurul gâtului și niciodată nu le dau jos, întrucât le arată celor din jur un semnal unei origini nobile, tot astfel și noi trebuie să purtăm mereu cu noi mila, arătând că suntem copiii Celui Milostiv, Cel care „face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni”²⁸.

Însă, cei fără de credință nu cred? Neîndoielnic, vor crede prin faptele acestea, dacă noi le lucrăm. Dacă văd că avem de toți milă și pe El Îl socotim Învățătorul nostru, vor înțelege că făptuim toate, urmând pilda Lui. „Mila, se spune, și credința adevărată”. Bine se spune, „adevărată”, nu ceva născut din lăcomie sau din tâlhărie. Căci, aceasta nu este credință, acesta nu este adevăr. Cu adevărat, trebuie ca tâlharul să mintă și să jure strâmb. „Tu să nu faci la fel, ci să ai credință cu milă”, se spune.

²² Filipeni 4, 15.

²³ Filipeni 4, 10.

²⁴ Filipeni 2, 20.

²⁵ Filipeni 1, 7.

²⁶ Proverbe 3, 3.

²⁷ Proverbe 3, 3.

²⁸ Matei 5, 45.

Hai să purtăm podoaba aceasta, hai să alcătuim o brățară de aur pentru sufletul nostru, - vorbesc despre milostenie, - atâta vreme cât suntem aici, în lumea aceasta. Căci, atunci când această vârstă trece, nu vom mai avea nevoie de ea. Cum? Fiindcă, acolo nu sunt nevoiași, acolo, nu sunt avuții, acolo, nu este sărăcie. Atâta vreme cât suntem copii, să nu ne lipsim de podoaba aceasta. Mai bine spus, așa cum se întâmplăși cu copiii: la vremea când ajung bărbați, acea podoaba este înlăturată și ei își pun o altă podoabă, - tot astfel și la noi, milostenia nu va mai purcede din avuții, ci va fi altceva, mult mai însemnat.

Ca să nu ne lipsim pe noi înșine de această milostenie, să ne facem sufletele frumoase la vedere. Milostenia desavârșită este ceva frumos și neprețuit, este un mare dar; mai mult, este o mare bunătate. Dacă învățăm să disprețuim avuțiile, vom învăța și altele fiindcă, ia seama câte lucruri bune se ivesc de acolo. Cel care dăruiește milă, așa cum trebuie, învață să disprețuiască avuțiile; cel care învață să disprețuiască avuțiile, a retezat rădăcina răului. Ca atare, el nu săvârșește binele în mai mare măsură decât îl suferă; datoria și răsplata nu se afla doar în milostenie, ci se află și într-un suflet iubitor de înțelepciune, ales și bogat. Cel care dăruiește mila este învățat să nu admire avuțiile sau aurul. Odată ce a fost învățat despre acest precept, acela a făcut primii pași mari pentru a se înalța la cer și a tăiat din rădăcină mii de imbolduri spre luptă, spre ceartă, spre invidie și spre viclenii. Altfel spus, știți și voi că toate iscate sunt de dragul avuțiilor și mii de războaie s-au pornit de dragul lor. Cel care a învățat să disprețuiască aceste avuții, s-a statornicit pe sine în pace. El nu se mai teme de pedeapsă, căci mila l-a învățat aceasta; nu mai râvnește la cele ale aproapelui²⁹, căci, cum ar putea-o face, când el a renunțat și a dăruit cele ale lui? Nu-l mai pizmuiește pe cel bogat; căci, cum ar putea-o face de vreme ce vrea să ajungă sărac? Ochii sufletului său, pe deplin, s-au limpezit.

Iar acestea se întâmplă în lumea asta; acolo, nu este cu puțință să spui cât de multe lucruri bune va avea. Nu va rămâne în afara Împărăției cerurilor, cu fecioarele fără minte³⁰, ci va pătrunde înăuntru, laolaltă cu cele înțelepte, cu miresele, purtând strălucitoare candelă. Și, cel care nu a gustat din nenorociri în feciorie, va fi mai bun decât aceia care au trecut prin încercări. Atât de mare este puterea milei, încât îi aduce înăuntru, cu toată inima, pe cei ce au gustat din ea. Mai bine spus, acest fapt este cunoscut de către străjerii cerurilor, de către cei care veghează la porțile mirelui. Nu numai că este cunoscut, dar este și respectat. Și, de vreme ce Mirele îi știe pe cei care au respectat acest lucru, îi va aduce înăuntru, cu toată inima, și nimeni nu se va împotrivi, ci toți o vor îngădui.

²⁹ Cf. Ieșirea 20, 17; Deut. 5, 21.

³⁰ Cf. Matei 25, 1-13.

Mai bine zis, dacă mila L-a adus pe Dumnezeu pe pământ și L-a înduplecat să se facă om, cu mult mai mult mila va putea să aducă o ființă muritoare sus la ceruri, căci mare e puterea ei. Dacă Dumnezeu, din milă și iubire de oameni, s-a făcut om și s-a îndurat să ne slujească, cu mult mai mult îi va aduce pe slujitorii Săi, în casa Sa.

Să iubim mila, să o păstrăm în suflet, nu pentru o zi, nu pentru două, ci pentru totdeauna, ca să ne cunoască pe noi. Dacă mila ne cunoaște, și Domnul ne va cunoaște; dacă nu ne cunoaște, nici Domnul nu o va face și va zice: „nu vă cunosc pe voi”. Fie să nu auziți aceste vorbe, ci să le auziți pe cele fericite: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.”³¹ Fie ca noi toți să avem parte de aceste vorbe, întru Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, puterea și cinstea, acum și pururea și în veciivieților. Amin.

³¹ Matei 25, 34.